

בהוצאה לאור

The Onomasticon of Iudaea • Palaestina and Arabia in the Greek and Latin Sources

Volume I: *Introduction, Sources, Major Texts*

by **Leah Di Segni and Yoram Tsafrir, with Judith Green**

מפעל האנומסטיקון של ארץ ישראל מרכז את כל המובאות ביוונית ובלטינית המזכירות שמות גאוגרפיים ואתניים בארץ ישראל ובסביבתה הקרובה מאמצע המאה הרביעית לפני הספירה (ערב כיבוש הארץ בידי אלכסנדר הגדול) ועד הכיבוש המוסלמי באמצע המאה השביעית לספירה. את המפעל יזם בשנות השישים של המאה העשרים פרופ' מיכאל אבייונה ז"ל, ופרופ' יורם צפריר ז"ל עמד בראשו משנות השבעים ועד למותו בכסלו תשע"ו (נובמבר 2015).

המובאות לוקטו מכל המקורות הידועים ביוונית ובלטינית – יותר מ-1,300 טקסטים שנכתבו או נערכו על ידי למעלה מ-750 כותבים ועורכים, ובהם חיבורים גדולים, מכתבים, דרשות, רשימות מנהליות וכנסייתיות, כתובות ומטבעות – וכן ממקורות בלשונות המזרח, בעיקר סורית, אם אלה תורגמו מן היוונית. שמות המקומות מסודרים בערכים על פי סדר האל"ף-בי"ת, ובכל ערך הקטעים מובאים בלשון המקור ובתרגום לאנגלית בלוויית הערות טקסטואליות חיוניות, דיון גאוגרפי-היסטורי ובמקומות רבים גם דיון ארכאולוגי, וכן ביבליוגרפיה מחקרית רלוונטית. בכל מקום שהדבר אפשרי מצוינים זיהוי האתר ותיאורו בהסתמך על מחקר עדכני.

הכרך הראשון מביא טקסטים מרכזיים ארוכים שמוזכרים בהם שמות רבים ולפיכך הם מצוטטים בערכים שונים, וכן רשימה מוערת של המקורות הראשוניים, רשימת קיצורים כללית, רשימה של כל המקומות שייכללו בסדרה, מבוא ומפתחות. ריכוז הטקסטים המרכזיים בכרך הראשון מאפשר גישה נוחה אל הנוסח המלא שלהם, שכן בערכים עצמם יופיעו רק מובאות קצרות הנוגעות במישרין לערך עצמו.

הכרך השני יודפס בשני חלקים ויובא לדפוס בקרוב. הכרך מכיל את הערכים המתחילים באות A, ובכללם הערך Arabia העצום.

2015. 456 עמודים + 2 מפות. 18 x 27 ס"מ. כריכת בד.

Proceedings of the Israel Academy of Sciences and Humanities,
vol. VIII

הכרך מאגד את חוברות ההרצאות של מרצים אורחים במדעי הרוח באקדמיה שיצאו לאור בשנים
2014–2002.

תוכן העניינים

1. **Ralph Lerner**
On Speaking in the Language of the Sons of Man
The Shlomo Pines Memorial Lectures
2. **Josef van Ess**
60 Years After: Shlomo Pines's Beiträge and Half a Century of Research on Atomism in
Islamic Theology
The Shlomo Pines Memorial Lectures
3. **Pieter W. van der Horst**
The Myth of Jewish Cannibalism: A Chapter in the History of Antisemitism
4. **Cristina D'Ancona**
Man's Conjunction with Intellect: A Neoplatonic Source of Western Muslim Philosophy
The Shlomo Pines Memorial Lectures
5. **Christoph Marksches**
Compassion: Some Remarks on Concepts of Divine and Human Compassion in Antiquity
6. **Jürgen Habermas**
A Philosophy of Dialogue
The Martin Buber Memorial Lectures
7. **James R. Russell**
On an Armenian Magical Manuscript: New York, Jewish Theological Seminary, Ms 10558
8. **Carlo Ginzburg**
Inner Dialogues: The Jew as Devil's Advocate
The Martin Buber Memorial Lectures

2015. iv + 231 + ב עמודים. 24 x 15 ס"מ. כריכת בד.

The Logika of the Judaizers

A Fifteenth-Century Ruthenian Translation from Hebrew

Critical edition of the Slavic texts presented alongside their Hebrew sources,
with Introduction, English translation, and commentary
by **Moshe Taube**

בסוף המאה החמש-עשרה תרגם מתרגם יהודי, בשיתוף פעולה עם סופר סלאווי, לרוֹתְנִית – הלשון הסלאווית-המזרחית של דוכסות ליטא – שלושה חיבורי פילוסופיה בעברית שתורגמו בימי הביניים מן הערבית: החיבור "מילות ההגיון" המיוחס לרמב"ם ושניים משלושת פרקי החיבור "כוונות הפילוסופים" מאת ההוגה המוסלמי אבו חאמד אלגזאלי. תרגומים אלה, השופכים אור על תפקידם המפתיע של יהודים כסוכני תרבות באווירה המשיחית שסחפה נוצרים וגם יהודים בהתקרב שנת ה'רנ"ב/1492, משכו את תשומת לבם של ראשי הכנסייה האורתודוקסית הרוסית מעצם הימצאותם ברשותו של חוג המשכילים ה"כופרים" המתקרא "תנועת המתייהדים".

אף שזהותו היהודית של המתרגם עולה מנוסח התרגום, כתבי היד של התרגומים חיכו מעל מאה שנה לגואל בשל חוסר יכולתם של חוקרים להשוותם למקורם העברי. המהדורה הביקורתית החדשה של משה טאובה משקפת שלושה ולעתים אף ארבעה רבדים של תרגום, בהציגה את הטקסטים הסלאוויים בצד התרגומים העבריים ששימשו להם מקור, בצירוף תרגום אנגלי של הסלאווית וכן פירוש, המצביע בין השאר על המקורות היווניים ולעתים גם הפרסיים של המונחים הפילוסופיים. נאמנותו של הסופר הסלאווי לתרגום המוכתב לו מפי המתרגם היהודי מאפשרת הצצה אל נבכי מלאכת התרגום, שבה המתרגם מתאמץ להמציא מינוח פילוסופי למושגים שלא היו להם מונחים במסורת הסלאווית או שהוא אינו מכירם. לעתים המתרגם גם משעבד את הנורמות הלשוניות של שפת המטרה לאלה של שפת המקור – למשל, בייחוס מין דקדוקי של העברית לשמות עצם סלאוויים שהמין הדקדוקי שלהם בסלאווית שונה.

במבוא המקיף לספר המחבר סוקר את ניסיונותיהם של חוקרים קודמים, החל בסוף המאה הי"ט, לזהות את מקור התרגומים ואת יעדם. הוא דן בעניינים הבלשניים והטקסטואליים העולים מטקסטים רותניים קדומים אלה, מציג את המניעים המשוערים, וכנראה הסותרים, של המתרגם היהודי ושל הנוצרים שהזמינו ממנו את התרגום וחושף את זהותו האפשרית של המתרגם.

הספר עשוי לעניין לא רק בלשנים שעניינם בתולדות השפות הבלרוסית, האוקראינית והרוסית, אלא גם היסטוריונים של דוכסות ליטא ונסיכות מוסקוה במאה ה"ט", חוקרי תולדות העם היהודי וגם חוקרי תולדות הפילוסופיה והמדע.

2016. 720 + ד עמודים. 18 x 27 ס"מ. כריכת בד.

Religious Movements and Transformations in Judaism, Christianity and Islam

ed. Yohanan Friedmann

בקובץ מובאים מאמרים המבוססים על הרצאות שנישאו בכינוס בשם זה שהיה באקדמיה בשנת 2010 לרגל יובל החמישים לאקדמיה.

תוכן העניינים

Michael Fishbane

From Midrash to Epic: The Reshaping of Rabbinic Discourse in Jewish Synagogue Poetry (*Piyut*)

Michael Heyd

From Total Depravity to Limited Autonomy: Reflections on the Transformative Potential of Protestantism

Moshe Idel

The Hasidic Revival: An Interpretation of the Emergence of a Spiritual Movement

Yosef Kaplan

Confessionalization and Religious Authority in the Early Modern Western Sephardic Diaspora

Yohanan Friedmann

Conversion, Apostasy and Excommunication in the Islamic Tradition

2016. + viii + 180 + ב עמודים. 24 x 15 ס"מ. כריכת בד.

States and Communities

by Michael Walzer

Proceedings of the Israel Academy of Sciences and Humanities, vol. IX, no. 2 (2016. 14 pp.)

The Martin Buber Memorial Lectures

במאמר זה המחבר דן ביתרונותיהן היחסיים של קהילות ושל מדינות בחיים הפוליטיים המודרניים באמצעות דוגמאות המובאות בחיבורים של מרטין בובר (ושל גוסטב לנדאואר), ובראשן הקיבוץ, ודוגמאות נוספות הלקוחות מההיסטוריה של אירופה ושל ארצות הברית במאות העשרים והעשרים ואחת. המחבר משווה בין קהילות המבוססות על ייצור לבין קהילות המבוססות על מאבק, ומסכם בסגור מסויג על המדינה כנגד הקהילות הבלתי מסויגות של בובר.

The Beginnings of Israeli–German Collaboration in the Sciences *Motives, Scientific Benefits, Hidden Agendas* by Ute Deichmann

Proceedings of the Israel Academy of Sciences and Humanities, vol. IX, no. 3 (2016. 53 pp.)

באמצע שנות החמישים של המאה העשרים יזמו שני מדענים ממכון ויצמן למדע ומדען גרמני מ־CERN שיתוף פעולה בין מכון ויצמן למדענים גרמנים, למרות הנסיבות הפוליטיות הבלתי ידידותיות והתנגדותם הנמרצת של עמיתיהם הישראלים. בתוך זמן קצר הם הצליחו לגייס תמיכה פוליטית, וב־1964 הניבו מאמציהם את הסכם מינרבה הראשון, שהוביל לשיתוף פעולה רבי־היקף בין מכון ויצמן, מספר אוניברסיטאות גרמניות וחברת מקס פלנק הגרמנית.

שיתוף הפעולה הביא תועלת רבה לשני הצדדים. תקופה זו, השנים שלאחר מלחמת העולם השנייה, הייתה תקופת שפל למדע הגרמני בגלל גירושם של מדענים יהודים בתקופת הנאצים והבידוד החלקי מהקהילה הבינלאומית. שיתוף פעולה עם מוסד ישראלי היה חשוב להחזרת המדע הגרמני לזירה הבינלאומית ולהפגשת מדענים צעירים עם סביבות מחקריות חדשות ומעוררות. למכון ויצמן היתרונות החומריים שבשיתוף הפעולה הזה היו חשובים בתקופה של דוחק כלכלי חמור בישראל. בטווח הארוך תרם שיתוף הפעולה להידוק הקשרים בין המדע הישראלי למדע האירופי. להוציא מקרים יחידים, שיתוף פעולה מחקרי ומדעי בין גרמניה לאוניברסיטאות ישראליות אחרות החל רק שנים רבות אחר כך.

תביעתם של המדענים הישראלים שרק מדענים גרמנים שהתנגדו לנאצים או שהשתייכו לדור הצעיר יהיו מעורבים בשיתוף הפעולה לא התגשמה ולא יכלה להתגשם. מיתוסים שיצרו מדענים גרמנים אחרי המלחמה בדבר עמדתם האנטי־נאצית וכן שתיקתם של מוסדות גרמניים חשובים כגון חברת מקס פלנק והנהגתה בנוגע להשתתפותם במדיניות הגזענית והאנטישמית של הנאצים הקלו את שיתוף הפעולה.

מאמר זה בוחן את מניעיהן של הדמויות העיקריות שפעלו למען שיתוף הפעולה בראשיתו, את התועלות הפרטיות והמוסדיות שהופקו ממנו ואת המטרות הגלויות והסמויות שעמדו מאחוריו.

ההיסטוריונים כותבי היוונית באימפריה הרומית פרק בהיסטוריה האינטלקטואלית של העת העתיקה

מאת יונתן פרייס

דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, כרך תשיעי, חוברת 9 (תשע"ו: 18 עמודים)

היצירות הרבות והמגוונות של ההיסטוריונים כותבי היוונית של האימפריה הרומית בשלוש המאות הראשונות לסה"נ הן פרק נשכח יחסית בהיסטוריה התרבותית של רומא העתיקה. על הישגיהם הספרותיים של ההיסטוריונים אלה האפילו כוכבי התרבות של תקופתם, הסופיסטים, נואמים מבריקים שהופיעו ונאמו לפני קהלים רחבים ועל שמם נקראה התקופה כולה "הסופיסטיקה השנייה". את המונח טבע הסופיסט פילוסטרטוס במאה השלישית לסה"נ ביצירתו "חיי הסופיסטים", ביוגרפיות של 40 סופיסטים ובהם היסטוריון אחד בלבד.

את היצירות ההיסטוריוגרפיות לא היה אפשר להציג בהצגה פומבית תאטרלית כמו נאום זוהר או אלתור רטורי מבריק, נושאהן היו מורכבים ומסוכנים יותר מאלה של הנאומים וכותביהן היו לרוב אנשי הפרובינקיות בעלי השקפה פרובינקיאלית על רומא. ובכל זאת כותבים אלה השאירו אחריהם יצירה ענפה ועשירה. אפשר לראות בהם קבוצה ספרותית-אינטלקטואלית אחת: ככלל הם כתבו בסגנון יווני קלאסי בהשראת תוקידידס והרודוטוס; הם התייחסו זה לכתביו של זה, תיקנו זה את זה והתפלמסו זה עם זה; רובם כתבו היסטוריה "אוניברסלית" בהיקף פנורמי; בכיבוש הרומי הם נגעו בביקורתיות זהירה. כיוון שההיסטוריוגרפיה הכתובה לטינית הידרדרה והצטמצמה מאוד באותה תקופה, פניה של האימפריה הרומית העוליים מהמקורות ההיסטוריוגרפיים היווניים משפיעים השפעה ניכרת על הדרך שבה אנחנו תופסים את תולדות רומא.

וילה סבואה. צילום: ערן נוימן

שלוש קריאות אדריכליות

וילה סבואה כמקרה מבחן של פרשנות האדריכלות המודרניסטית

מאת ערן נוימן

דברי פורום צעירי מדעי הרוח והחברה של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, חוברת 3 (תשע"ו. 16 עמודים)

המאמר מציג שלוש פרשנויות לווילה סבואה (Villa Savoye), שתכנן בסוף שנות העשרים של המאה העשרים אחד מאבות האדריכלות המודרניסטית, האדריכל השווייצרי-צרפתי לה קורביזיה (Le Corbusier). הווילה, שנבנתה בפואסי (Poissy) שבפאתי פריז, היא יצירה אדריכלית ייחודית שרבים רואים בה מופת של האדריכלות המודרניסטית בפרט ושל האדריכלות בכלל, ומאז הקמתה ועד היום היא נושא לדיונים ופרשנויות.

את הפרשנות הראשונה הציע היסטוריון האדריכלות השווייצרי זיגפריד גידיון (Giedion) בתחילת שנות הארבעים. גידיון, בן דורו של לה קורביזיה שהושפע ממנו רבות, פירש את הווילה פרשנות לינארית, כפי שראה אותה לה קורביזיה, ולא הציע ראייה ביקורתית של הווילה. שנייה נידונה פרשנותו של תאודטיקן האדריכלות הבריטי-אמריקאי קולין רואו (Rowe) במחצית השנייה של שנות הארבעים. רואו הציע תפיסה סטרוקטורליסטית של הווילה והראה באמצעותה שהאדריכלות המודרניסטית למעשה שואבת מאדריכלות הרנסנס ההומניסטית. הפרשנות השלישית היא פרשנותו של תאודטיקנית האדריכלות הקטלאנית-אמריקאית באטריס קולומינה (Colomina), שהתפרסמה בסוף שנות השמונים. קולומינה הציעה תפיסה מדיומלית של הווילה וקשרה את העקרונות שהווילה מושתתת עליהם לעלייתן של מדיות ההמונים כגון הקולנוע.

הפרשנויות השונות של הווילה מציגות לא רק את מורכבותה של הווילה עצמה אלא גם את התמורות שחלו בהיסטוריוגרפיה האדריכלית כתחום דעת לאורך המאה העשרים. בעוד שבעשורים הראשונים של המאה הייתה פרשנות האדריכלות פנים-דיסציפלינרית והתייחסה בעיקר לכוננת האדריכל היוצר, לקראת סוף המאה נעשו הפרשנויות ביקורתיות ובעלות זוויות ראייה מולטי-דיסציפלינריות.

לזכרו של גדעון גולדנברג

בעריכת אריאל ששה־הלוי

בחוברת מובאים מאמרים בעקבות ערב העיון לזכר פרופ' גדעון גולדנברג במלאות שנה למותו.

תוכן העניינים

איתן קולברג

דברי פתיחה

טלי בר

גדעון המורה והחבר

ערן כהן

על טבעם של מבני התנאי בקובצי החוקים הבבליים

מיכל מרמורשטיין

הפועל ה"דומה" לשם הפועל: על הדומה והשונה בין צורת הפועל **يَفْعَلُ** לבינוני בערבית הקלסית

תמר צבי

על כמה אמיתות בלשניות והלשוניות השמיות

ריינר פוגט

גדעון גולדנברג (1930–2013): המלומד והאדם (באנגלית)

תשע"ו. 67 + xvi עמודים. 21 x 14 ס"מ. חוברת.

